Talabalar faolligini oshirishda mustaqil ta‘lim samaradorligining ahamiyati

Xomidova Mahliyo Akobir qizi
Buxoro davlat pedagogika instituti, 7-TEX-24 guruh magistri

Annotasiya: Mazkur tezisda hozirgi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida ta’lim tizimida yuz berayotgan o‘zgarishlar hamda mustaqil ta’limning ahamiyati yoritilgan. Unda mustaqil ta’limning mazmuni, vazifalari va talaba shaxsini rivojlantirishdagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, mustaqil ta’lim orqali talabalarda mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv, kasbiy kompetensiyalar va o‘z ustida ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish imkoniyatlari ochib berilgan. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalarining mustaqil ta’lim samaradorligini oshirishdagi roli asoslab berilgan. Natijada, mustaqil ta’limning talabalar faolligini oshirish va ta’lim sifatini yaxshilashdagi muhim omil ekanligi xulosa qilingan.
Kalit so‘zlar: talaba faolligi, mustaqil ta'lim, ta'lim samaradorligi, o‘quv motivatsiyasi, mustaqil o‘rganish, ta'lim jarayoni, kompetensiyaviy yondashuv, ijodiy fikrlash, o‘z-o‘zini rivojlantirish, ta'lim sifati, innovatsion pedagogik texnologiyalar, mas'uliyatlilik, kasbiy kompetensiya, ta'lim natijalari.

Hozirgi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida ta’lim tizimi tubdan yangilanib, an’anaviy o‘qitishdan zamonaviy, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim modeliga o‘tish jarayoni kechmoqda. Bu jarayonda mustaqil ta’limning ahamiyati beqiyos darajada ortib bormoqda. Chunki bugungi kunda bilimni tayyor holda berish emas, balki uni mustaqil egallash, tahlil qilish va amaliyotda qo‘llay olish muhim hisoblanadi.

Mustaqil ta’lim – bu talabaning o‘z bilimini mustaqil ravishda shakllantirishga qaratilgan faoliyati bo‘lib, u o‘qituvchi tomonidan yo‘naltiriladi, lekin bevosita nazorat ostida amalga oshirilmaydi. Avvallari ta’lim jarayonida asosiy e’tibor o‘qituvchining ma’ruza berishiga qaratilgan bo‘lsa, hozirgi zamonaviy ta’limda talabaning o‘zi bilimni izlab topuvchi va uni o‘zlashtiruvchi subyektga aylangan.

Bugungi kunda mustaqil ta’limning ahamiyati quyidagi jihatlar bilan belgilanadi:

- talabaning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi;
- doimiy o‘z ustida ishlash ko‘nikmasini shakllantiradi;
- axborot oqimidan to‘g‘ri foydalanishni o‘rgatadi;
- kasbiy kompetensiyalarni mustahkamlaydi;
- ta’lim jarayonida faol ishtirokni ta’minlaydi.

Zamonaviy ta’lim tizimida mustaqil ta’limni baholash ham muhim o‘rin tutadi. Avvalgi yillarda baholash asosan yakuniy imtihonlar orqali amalga oshirilgan bo‘lsa, hozirgi kunda reyting tizimi asosida baholash keng qo‘llanilmoqda. Mustaqil ta’lim natijalari quyidagi shakllarda baholanadi:

- referat va esse yozish;
- loyiha ishlari va taqdimotlar;
- test va onlayn topshiriqlar;
- amaliy mashg‘ulotlar natijalari;
- portfoliolar orqali individual rivojlanishni baholash.

Bunday baholash tizimi talabaning faqat bilim darajasini emas, balki uning fikrlash jarayoni, ijodkorligi va mustaqil ishlash ko‘nikmalarini ham aniqlash imkonini beradi.

Mustaqil ta’lim talabalar bilimini oshirishda juda katta rol o‘ynaydi. Eng avvalo, talaba bilimni tayyor holda emas, balki o‘zi izlab topgani uchun uni chuqurroq o‘zlashtiradi. Bu esa bilimlarning uzoq muddatli xotirada saqlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, mustaqil ta’lim:

- nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog‘laydi;
- tahliliy fikrlashni rivojlantiradi;

- muammolarni hal qilish ko‘nikmasini shakllantiradi;
- o‘rganilgan bilimlarni turli vaziyatlarda qo‘llash imkonini beradi.

Masalan, talaba biror mavzu yuzasidan mustaqil izlanish olib borganda, u turli manbalarni solishtiradi, tahlil qiladi va o‘z xulosasini shakllantiradi. Bu esa oddiy yodlashga qaraganda ancha samarali natija beradi.

Ayniqsa, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish mustaqil ta’lim samaradorligini yanada oshiradi. “Keys-stadi”, “aqliy hujum”, “debat”, “loyiha metodi” kabi usullar talabalarni faollikka undaydi va ularni bilim olish jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ham mustaqil ta’limni yangi bosqichga olib chiqdi. Onlayn kurslar, elektron kutubxonalar, video darslar va test tizimlari talabalar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Natijada, talaba o‘ziga qulay vaqtda va tezlikda bilim olish имконига ega bo‘lmoqda.

O‘qituvchi esa bu jarayonda bilim beruvchi emas, balki tashkilotchi, yo‘naltiruvchi va motivator sifatida faoliyat yuritadi. U talabaning mustaqil ishlashiga sharoit yaratadi, uni rag‘batlantiradi va kerakli yo‘nalishda maslahatlar beradi.

Xulosa qilib aytganda, mustaqil ta’lim talabalar faolligini oshirishning eng muhim omillaridan biri bo‘lib, u zamonaviy ta’lim tizimining ajralmas qismi hisoblanadi. Mustaqil ta’lim orqali talaba nafaqat bilim oladi, balki uni mustaqil ravishda qo‘llash, tahlil qilish va rivojlantirishni o‘rganadi. Shu sababli, mustaqil ta’limni samarali tashkil etish va uning shakl hamda usullarini takomillashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. **“Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun**. – Toshkent, 2020.
2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. **Ta’limda innovatsion texnologiyalar**. – Toshkent: Iste’dod, 2008.
3. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. **Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari**. – Toshkent: Fan, 2006.
4. Yo‘ldoshev J., Usmonov S. **Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish**. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
5. Azizxo‘jayeva N.N. **Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat**. – Toshkent: O‘qituvchi, 2006.
6. Muslimov N.A. **Kasbiy ta’lim metodikasi**. – Toshkent: Fan, 2012.
7. Xodjayev B.X. **Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti**. – Toshkent: Sano-standart, 2017.